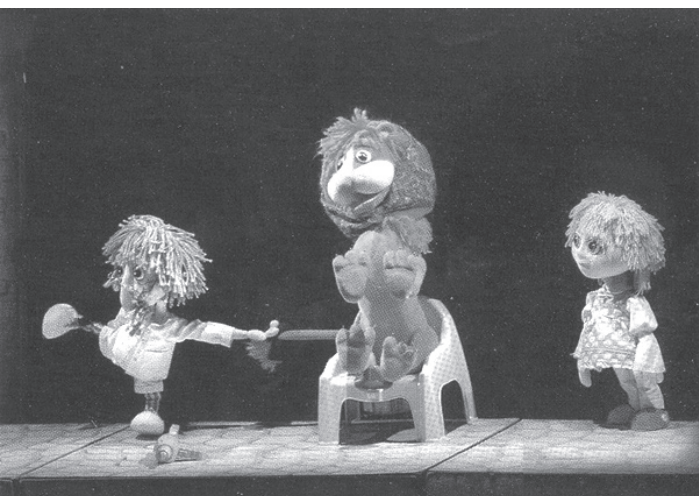

Изгубени и намерени мечти

Вилия Моновска

Ямбол „пак е събрал смях и детски мечти и всеки ден на празник прилича“ (както се пее в една българска песен). И аз като в песента, само че не през есента, а в разгара на пролетта, извървявам непознати улици, за да намеря своя смях и своите детски мечти на кукления фестивал „Михаил Лъкатник“. И не само тях открих. Целият фестивал бе игра на изгубено/намерено. Кулминацията на тази игра беше преживяването на една театрална приказка, за която съм убе-

гена, че ще си спомням винаги, когато забравя или спра да вярвам в любовта. Цялата публика получи хме вълшебен подарък от Видинския куклен театър – спектакъла „Изгубеният ключ“.

Намерих себе си в театъра и театъра в себе си

Ключ. Изгубен, не като изгубена от косата ролка. Без ключ оставах без дом. И човек, когото мислиш за гнусен, непотребен, отвратителен, ти предлага своя дом на приказки. Предлага ти фантазия в замяна на малко споделено време. Трябва само да го следваш в играта, непосредствената, дори не театралната, а по детски искрената. Но ти си доста опърничав, преди да се потопиш в тази игра. Той държи твоя ключ до сърцето си, но ти подарява своя ключ към сър-

„Румето и старият лъв“
„Little Rumi and the old lion“

цето си. Къде да намери ключа към твоето сърце? В хартиеното царство, или в царството на метала, като принц, или жабок, или като бабата-пазителка на морски ключове: „Не стига че ги изхвърляте, но и ги търсите...“ – ключовете, да не си помислите боклуците. Че кой търси боклуците... Контейнер, вторични суровини от всякакъв калибър, че дори и планина, море, поле наоколо. Лукс е да намериш ябълка в боклука, но на желанието си да я споделиш получаваш отказ. Лукс е да имаш телевизор в безкрайния си дом-контейнер и е проява на възпитание и уважение да изпуснеш любимото си предаване. Но достойно е да го направиш заради отчаяна, превъзнасяща се домакиня. А тя те оставя в клона на църкела. Убива те. После решава да те спаси и си тръгва. Обидена за прекрасното преживяване, потискаща вълнението и ключовите трепети, които ти дълго си показвал. Но напразно. Какво ти остава? Това, което става в приказките – звънливи и блещукащи човечета намират своето съкровище. И светът изчезва. Любовта става света. И после ти ставащ любов. Заради неповторимата поезия, скрита в боклуците, които може и никога да не отидат за вторични суровини.

Романтиката е бледа залязваща звезда за спектакъла. Тя вече е поне за две хиляди и тринайсети път вторична суровина. „Изгубеният ключ“ е просто съвдат сън, от онези божествените. Дано и от онези пророческите, за които тайничко си мечтаем, но сме твърде опърничави, невярващи, неизграещи. Веднъж само, когато изгубим нещо уж важно, намираме истински ценното. Но трябва да си позволим да импровизираме с фантазията си, с неподозираната си свобода на чувства и усет към играта. А не да изхвърляме интуицията си, защото без нея принцът на кон с каляска от контейнер не би могъл да те

срещне. Нито пък префърцунената чистофайница, чието сърце обаче накрая се разтопява.

И сърцата на децата се разтопяват, гледайки „Изгубеният ключ“. Възторжените им възгласи, смях и коментари по време и след представлението разкриха тяхната зряла чувствителност, острия им ум, който схваща и шегите за възрастни, пълната им, неопровержима вяра в случващото се на сцената. И винаги, когато срещна такава непосредствена детска реакция в театъра, сякаш ми е за първи път. Тя ме кара да забравя театралния си опит, който често ме обърква, и да искам да пречистя очите и сърцето си. Да виждам невидимото зад всички видове примамки, които театърът, особено кукленият, предлага като изпитание пред зрителя. Тези примамки са в замаяващите цветове, кукли и всякакви предметни форми, които не бива да са сметка на актьорска игра, осветление или смислово съдържание. Това беше и причината да не бъда примамена от спектакъла на Кукления театър на Търговище „Фън и небесния дракон“, въпреки изумителната сценография в азиатски стил. Не можах да се изгубя в мъдрата приказка за грозното момиченце, дракона и свободния им полет заради прекаления мрак на сцената почти през цялото време и вялата, монотонна игра на актьорите. Невидимото си остана невидимо и изгубеното – изгубено. А аз си мислех, че Изтокът вече не е толкова тъмна мистика.

Изгубих пътя към театъра

Пълен контраст на „Изгубеният ключ“ бяха чуждестранните спектакли. Непознат за мен гняв изпълни гробовете ми, а разочарование то заличи поезията в душата ми.

Най-недопустим беше фактът, че в румънската постановка „Трите прасенца“ текстът беше записан и някои от актьорите дори не положиха усилие глухо да изговарят

текста в синхрон с вървящия запис. Това създаде усещане за мъртъв театър. Щом слушаш радиоприказка, защо трябва да гледаш безпомощни актьори, излизайки сякаш формално на сцената. Децама влагат повече ентузиазъм в своите игри. Без чувство за вина бих казала, че в „Трите прасенца“ липсва всякаква театралност. Марионетните кукли изглеждат като прерисувани от илюстрация, а вълкът е същият от „Ну, погоди“. Впрочем и всичко останало е рисувано. Това не може да създаде каквото и да е предпоставка за разиграването на театър, защото колкото и да се вира човек, няма да открие нищо характерно, още по-малко творческа оригиналност, сценична условност и функционалност, които са задължителни за кукления театър. Всичко това отрича спектакъла на неуспех, дори му навлича гнева или отегчението на публиката. Такъв спектакъл загърбва и отрича цялото развитие и всички постижения в театъра. Дори всяка училищна постановка би го превъзхождала.

Основният проблем на украинското представление „Къде е петият“ е в липсата на действие. Донякъде актьорите компенсират това с живата фолклорна музика, песните и танците, но те са твърде отделени и несвързани със сценичното действие. Историята за кокошката и петела, чието пето яйце не се излюпва и те почти го забравят, не е толкова атрактивна и интересна дори за децата. Нищо друго освен излюпването на яйцата не се случва. Съответно куклите скучаят и често по време на концертните изпълнения, ако не танцуват по нелеп начин, стоят неодохоотворени на сцената. Режисьорът не е съумял да насити и обвърже отделните елементи в строен и цялостен спектакъл. Повторяемостта на движенията изчерпва прекалено много постановката и я прави леко претрупана. Като забавление спектакълът е лобопитен да се види, но лишен от послание и смислен сюжет, не би могъл да остави по-траен спомен и да породи чувство за удовлетвореност.

Руската постановка „Палечка“

също не предлага повече. Приказката изобщо не е адаптирана за сцена, което ограничава възможностите за действено претворяване до еднотипно изпълнение. Актрисата изговаря текста като при обикновен прочит и показва героите, чийто кукли са статични, не изненадващи и дори излишни. Условна е средата – сякаш непотребна, просто изкуствен придатък, за да не бъде празна сцената.

Намерих нови приятели

Обаче оптимистичното фестивално приключение продължи, доказвайки ми, че изгубената/отнетата от теб самия част единствено приятелството може да ти възвърне. Лъвът от „Румето и старият лъв“ на Ямболския куклен театър се чувства откъснат от своя род и корени. Румето му напомня, че с гордост и чест трябва да ги пазим, отстояваме и запознаваме другите хора с тях. Не да бягаме от своята същност и съдба. По този начин Лъвът намира нещо повече от приятелство. Преоткрива, че изтърканиците теми за приятелството, страха, дълга и свободата, желанието и способността да виждаш и да искаш да опознаеш невидимото са оцветени с нова боя. Намира смисъл в това да бъде извън общоприетата черупка с детския си наивизъм, който пробива всички стени и се обединява с другите добри сърца. Без чистотата на Румето, лишена от прегубежението на възрастните и свободно изразяваща мъдростта на детската индивидуалност, нито един от героите нямаше да осъзнае своята истина и да се докосне до себе си. Малко са моментите в живота, които те повеждат в нова посока и преобръщат мисленето, мечтите и чувствата ти. Но те се случват единствено когато подадеш ръка и отвърнеш на подадена ръка. И така можеш да преодолееш всеки страх, да осъществиш невъзможното – като например да се сприятелиш с лъв. Актьорите претворяват сценичното пространство в нещо близко до улица Консервна, то е толкова плътно и близко до теб, поглъщащо и подвижно като самите кукли.

„Джуджето Дълагоноско“
„The Longnose Dwarf“

Умелото им водене и вълнуващите, весели песни спечелиха доверието на децата, а мен ме провокираха да мисля, че смелостта ми не е изгубена.

Нова красота

Какво ще направиш, ако изгубиш нормалния си човешки вид? И да си мислиш, че той не е красив, не можеш да си представиш колко грозен би могъл да стане, ако предизвикаш вещица. А нея поне можете ли да си представите? Или един херцог? Със сигурност тези герои от спектакъла „Джуджето Дълагоноско“ на Сливенския куклен театър ще ви изненадат и ще надминат и най-богатите ви представи. И ще ви разсмеят. И ще ви забъркат коктейл от приключения, от най-сложните – за разомагьосване. Растящи билки по косите, криви крака, шарена грозотия – това е злата вещица. Херцогът е лаком великан, но и госта глупав. И джуджето Дълагоноско, което ги побеждава, защото да си толкова особено джудже като него е трудно. То също като Румето показва колко е смело. Защото кой обича да е в плен на лоша магия? Разбира се битката не може без гъска, която всъщност е омагьосана принцеса. А комичните актьори – те намират призиванието си благодарение на тази история, но и те помагат много за щастливия край. Еднооки кули, полусферични същества, нож и ви-

лица вместо тризъбец, клетка-рокля и рокля-клетка – това са само част от причудливите предмети на сцената. Очарователни кукли и маски в очарователно забавното представление. Ведро и цветно ще ни е в душата, докато се разхождаме в този непознат свят, който няма да е същият без своята необичайно изглеждаща и любима вещица.

В тези български спектакли всеки предмет е отразен в нова светлина и преоткрит в забавната игра на значенията. И на фона на тези повече от приятни представления, останалите останали в сянка. Но и те са гостатъчни да се съсредоточим в търсенето и намирането на любо-

вта и приятелството. Пък както ги открием, да не ги забравим или изхвърлим на боклука, защото те не са ново и красиво нещо след вторична преработка. Но явно животът е наистина веригата „за да намериш, трябва да изгубиш“. И твоето изгубено ще се превърне в намерено за някой друг. И никой няма да разбере, а ти ще вървиш по непознати улици (както се пее в същата песен). В познатото изгубваш и в непознатото намираш. И безценно е, че децата ни вдъхновяват и мотивират, за да правим тези открития. По-точно да си ги припомним в неочаквани моменти (в кукления театър). ■

Ямболски разговори

Боряна Георгиева разговаря с участници във фестивала

С г. изк. **Борис П. Голдовски**, президент на Центъра „С. В. Образцов“, Москва, председател на журито

– Какво е впечатлението ви от нивото на българския куклен театър, показано на фестивала?

– Няколко години не съм бил в България и не съм гледал ваши спектакли. Фестивалът ми направи голямо впечатление, защото ми даде възможност да видя и да се убедя в професионалното израстване на театъра. За това винаги ми е приятно да говоря. Професионалният ръст на българския куклен театър е очевиден. Имаше гости от Русия, Румъния, Украйна, но нашите български колеги демонстрираха по-високо професионално ниво и това го свързвам и с успешната работа на кукленотеатралната академия. Защото, ако овладееш основите на професионалната школа, можеш уверено да се усъвършенстваш в изкуството напред. Без това е невъзможно. На този фестивал окончателно се убедих в това. Тук имаше много и различни театри, с различни спектакли, но сред тях се откриха няколко безусловни лидери. И те бяха именно от българските куклени театри.

– Споделяте ли тревогата на проф. Георгиева, че куклите си отиват от кукления театър?

– Много обичам Николина Георгиева и се прекланям пред нея, защото тя е сред основателите на българската школа за куклен театър. Изключителен режисьор и изключителен педагог, но работата е там, че аз съм историк на театъра и знам, че разговорът за това да се върне куклата в театъра на куклите се води още от

60-те години на XX век. Всичко това е абсолютна истина, защото действително при куклениците винаги има изкушение да излязат на сцената без кукли. Но дължен съм да ви кажа, че аналогична ситуация има и в драматичния театър...

– ...спектакли без актьори?...

– ...често и без актьори, знаем и такива примери. От друга страна, когато отивам на премиера в драматичен театър, виждам, че той наполовина се състои от кукли. Това е двойна тенденция, но аз гледам оптимистично на проблема, защото кукленият театър без кукли няма да остане, а изкушения винаги ще има. Това е в основата на човешката природа. Що се отнася до спектаклите на този фестивал, ние се стремяхме да отбележим тези, които действително бяха театър с кукла. И то професионално поднесен театър с кукла. И именно затова дадохме голямата награда на спектакъла на домакините „Румето и старият лъв“. Работата е там, че той се показа най-хармоничен във всички свои елементи. На първо място беше класически куклен спектакъл, второ – художникът създаде действително класически интересна обстановка, всяка от куклите имаше определен характер и актьорите работеха прекрасно с тях. Също така отбелязахме и спектакъла „Джуджето Дъгоноско“. Ние отличихме режисьора, отличихме куклите, много интересен художник е работил и е показал възможностите на художника в кукления театър... И при сценографията отдадохме предпочитания на безусловно талантливата и оригиналната – това е „Фън и небесния дракон“. Но в този случай нищо ценно, освен сценографията, не видяхме. Сценографията, качеството на работата със светлината –